

# 13 filmów na 130 lat kina

Drugą edycję projektu „13 filmów na 130 lat kina” (w pierwszej edycji było 12 filmów na 120 lat kina) zorganizowało Muzeum Kinematografii w Łodzi oraz Katedra Filmu i Mediów Audiowizualnych Uniwersytetu Łódzkiego, we współpracy ze Stowarzyszeniem Filmowców Polskich oraz Państwową Wyższą Szkołą Filmową, Teatralną i Telewizyjną w Łodzi. Pomysłodawcą projektu jest Konrad Klejsa z UŁ.

W ankiecie wzięło udział 286 osób. W zgłoszonych propozycjach pojawiło się 1141 tytułów kina światowego i 537 tytułów kina polskiego. Najczęściej wymienianymi tytułami były: „Ojciec chrzestny” (świat - 65 głosów) i „Ziemia obiecana” (Polska - 141 głosów). Najczęściej przywoływanymi w ankietach reżyserami byli: Francis Ford Coppola (164) oraz Andrzej Wajda (440).

W tegorocznej edycji wzięło udział 38 reżyserów filmowych, m.in.: Łukasz Barczyk, Piotr Dumała, Jerzy Hoffman, Robert Gliński, Mariusz Grzegorzek, Paweł Łoziński, Juliusz Machulski, Marek Piestrak, Mariusz Wilczyński, Janusz Zaorski i Krzysztof Zanussi.

Reprezentowani byli także przedstawiciele innych profesji filmowych, m.in. scenarzyści (Mikołaj Korzyński, Wojciech Tomczyk), autorzy zdjęć filmowych (Ryszard Lenczewski, Jacek Petrycki, Piotr Szczepański), scenografowie (Allan Starski, Ewa Braun, Andrzej Haliński, Wojciech Żogała, Teresa Gruber) i montażyści (Milenia Fiedler, Jarosław Kamiński i Dorota Wardęszkiewicz).

Spośród profesorów filmoznawstwa swoje ankiety nadesłali m.in. Marcin Adamczak, Tomasz Kłys, Krzysztof Loska, Tadeusz Lubelski, Ewa Mazierska, Tadeusz Miczka, Jacek Ostaszewski, Dorota Skotarczak, Grażyna Stachówna, Tadeusz Szczepański, Jerzy Szyłak oraz Piotr Zwierzchowski. Z grona krytyków odliczyli się zaś m.in. Piotr Czerkawski, Diana Dąbrowska, Jakub Demiańczuk, Dawid Drózdź, Łukasz Maciejewski, Michał Oleszczyk, Marcin Radomski, Sebastian Smoliński i Janusz Wróblewski.

Konrad Klejsa napisał:

„Akademicka praktyka nakazuje, by raport rozpocząć od wyjaśnienia celów, jakie omawianemu projektowi przyświecały. Gdyby zachować zasady tej poetyki opisu, wyliczyć należałoby przymiotniki: poznawczy, badawczy i edukacyjny” – takimi zdaniem otworzyłem omówienie projektu „12 filmów na 120 lat kina”, który zorganizowaliśmy (tj. Muzeum Kinematografii w Łodzi oraz Katedra Filmu i Mediów Audiowizualnych Uniwersytetu Łódzkiego) dziesięć lat temu. Przywołuję je, ponieważ znaczna część wówczas opublikowanego opisu, zatytułowana „O kanonach i listomanii”, zachowuje swą ważność i dziś, gdy rozpoczynam prezentację wyników nowej odsłony projektu.

Przez ten czas w kulturze mediów audiowizualnych dokonały się spore zmiany. Jak wiadomo, pandemia Covid doprowadziła do gigantycznego rozwoju sektora VOD oraz do przebudowy rynku kinowego, na który coraz częściej trafiają repremiery starszych produkcji. Zarazem znacząco wzrosła liczba filmów (nie mówiąc o serialach). Każdego dnia do ich obejrzenia zachęcają nas boty przeczesujące internet, powiadomienia na mediach społecznościowych czy rankingi „Top 5 w Polsce dzisiaj” na głównych stronach rozmaitych VOD. O tym zaś, jakie znaczenie mają indywidualne gusta twórców i krytyków, wiedzą działy sprzedaży DVD i BluRay – dla wielu kinomanów rekomendację tego, co obejrzeć (i kupić) są „wizyty w szafie Criterion”, czyli rolki pokazujące twórców filmowych, wybierających tytuły z oferty tej firmy. Odnotujemy też, że w okresie pomiędzy obecną i wcześniejszą

edycją projektu Muzeum Kinematografii na rynku wydawniczym ukazał się polski przekład książki „1001 filmów, które musisz zobaczyć” Stevena J. Schneidera, a także rodzimej produkcji przewodnik „1000 filmów, które tworzą historię kina” pod redakcją Piotra Kletowskiego. Wreszcie, na wyciągnięcie ręki – czy raczej: kciuka – mamy dziś wysoce spersonalizowane, przetrawione przez „sztuczną inteligencję” zestawienia, niekiedy dość ekscentryczne, w rodzaju „Ranking 117 swetrów w Twin Peaks”.

(...) Nasz projekt ma nieco inny charakter – opublikowane rankingi są zwykłą „kumulacją” indywidualnych zgłoszeń (nie należy więc mówić o „głosowaniu” w ścisłym sensie tego słowa). Filmy obecne na najwyższych pozycjach to po prostu tytuły, co do których panuje największy konsensus wśród ankietowanych. Jego osiągnięcie nie jest sprawą prostą: wprowadzić na liście „POLSKA” najczęściej wymieniany tytuł (czyli „Ziemie obiecane”) wskazała mniej więcej połowa osób, które nadesłały ankietę, o tyle w odniesieniu do listy „ŚWIAT” zwycięski tytuł („Ojciec chrzestny”) był typowany przez około jedną czwartą respondentów”.

### **Najlepsze filmy - ŚWIAT**

1. „Ojciec chrzestny” (The Godfather, reż. Francis Ford Coppola, 1972)
2. „Czas Apokalipsy” (Apocalypse Now, reż. Francis Ford Coppola 1979)
3. „Obywatel Kane” (Citizen Kane, reż. Orson Welles, 1941)
4. „Pulp Fiction” (Pulp Fiction, reż. Quentin Tarantino, 1994)
5. „2001: Odyseja kosmiczna” (2001: A Space Odyssey, reż. Stanley Kubrick, 1968)
6. „Osiem i pół” (8 ½, reż. Federico Fellini, 1963)
7. „Lot nad kukułczym gniazdem” (One Flew Over the Cuckoo’s Nest, reż. Miloš Forman, 1975)
8. „Powiększenie” (Blow-Up, reż. Michelangelo Antonioni, 1966)
9. „Amadeusz” (Amadeus, reż. Miloš Forman, 1984)
- „Kabaret” (Cabaret, reż. Bob Fosse, 1972)
11. „Psychoza” (Psycho, reż. Alfred Hitchcock, 1960)
12. „Rashomon” (Rashômon, reż. Akira Kurosawa, 1950)
13. „Dwunastu gniewnych ludzi” (12 Angry Men, reż. Sidney Lumet, 1957)

### **Najlepsze filmy - POLSKA**

1. „Ziemia obiecana” (reż. Andrzej Wajda, 1974)
2. „Rękopis znaleziony w Saragossie” (reż. Wojciech Jerzy Has, 1964)
3. „Popiół i diament” (reż. Andrzej Wajda, 1958)
4. „Dzień świra” (reż. Marek Kotowski, 2002)
5. „Pociąg” (reż. Jerzy Kawalerowicz, 1959)
6. „Nóż w wodzie” (reż. Roman Polański, 1961)
7. „Sanatorium pod klepsydrą” (reż. Wojciech Jerzy Has, 1973)
8. „Ida” (reż. Paweł Pawlikowski, 2013)
9. „Przypadek” (reż. Krzysztof Kieślowski, 1981)
10. „Amator” (reż. Krzysztof Kieślowski, 1979)
- „Barwy ochronne” (reż. Krzysztof Zanussi, 1976)
- „Człowiek z marmuru” (reż. Andrzej Wajda, 1976)
13. „Miś” (reż. Stanisław Bareja, 1980)